

Csáky Károly

Angliai napló

Úti beszámolómat hadd kezdjem egy keserű ténnyel! A magamfajta embernek, magyar-angol szakos tanári diplomával a zsebében, közel negyvenötödik évét kellett megélnie, hogy eljusson abba az országba, melynek nyelvét egykor éveken át tanulta. Azt hiszem, mindez elsősorban a közelmúlt társadalmi rendszerét, nem pedig az egyént minősíti. Hajdan ugyanis egy földrajz szakos pedagógusnak vagy egy nyelvtanárnak illett világot látnia, de legalább abba az országba elmennie néhányszor, melynek nyelvét, irodalmát és kultúráját tanította.

Mi, a szocializmus pedagógus-jelöltjei viszont már csak úgy tanulhattuk az „ellenséges tábor” nyelvét, hogy anyaországi lektorral sem találkozhattunk (nehogy megfertőződjünk) stb. Aztán kész diplomásként se mehetett nyugatra az ember. (Mert elveszett a bürokrácia útvesztőiben, mert nem volt megbízható, s ezért valutát sem kapott, vagy egyáltalán nem is lett volna arra pénze.) Ám hagyjuk a keserveket, inkább lássuk az utat, melyre évtizedekig vártam!

Április elején indultam teli izgalommal Anglia felé Balassagyarmatról, az ottani Szent Imre Keresztény Általános Iskola és Gimnázium diákjaival, pedagógusaival. A mi iskolánk s az ő intézményük közt ugyanis baráti kapcsolat van.

Hegyeshalomnál, illetve Nickelsdorfnál a budapesti Attila Tours Utazási Iroda autóbusszával különösebb probléma és nehézség nélkül kerültünk át az osztrák- magyar határon. A komor felhők s az eső egy kicsit elkedvetlenített, mert nem élvezhettük a táj szépségét, melyet a Duna osztrák szakasza s a Bécsi-medence kínál. Ausztria fővárosán át Linz felé tartottunk. Délre az Alpok ormai még fehérlettek a friss hótól. Passaunál hagytuk el Ausztriát. Amit a rossz idő ellenére is tapasztalhatott az ember, az a rend és a tisztaság minde nélkül. Németországra méginkább érvényesek a látottak. Gondolom, mindez nevelés és intelligencia, nemcsak a gazdasági jólét kérdése.

Utunkat Regensburgon, Nürnbergben át folytattuk észak-nyugat felé. Az autóbusz ablaküvegén át is lenyűgöző volt a táj, vonzóak a települések. Olyan ez mint egy nyitott könyv, amelyből sok mindent ki lehet olvasni. Meg kellene állni – gondoltam – hisz volna kutatnivaló ezekben a történelmi nevezetességű városokban. Csakhát nem ez az úticél!

Éjfél lett, mire megálltunk egy Würzburg feletti magaslaton. A kivilágított város éjjeli panorámája is csodálatos. Szemben a szinte nappali fényben pompázó várkastély. A non stop vendéglőben pedig csaknem mindent megtalál a „vándor”. Ha egyáltalán célja lehet a keresgélés.

Frankfurtból, Bonnból és Kölnből a fényeken kívül nem sokat láttunk. A forgalmas sztrádák itt különben is kikerülik a településeket. Éjjel volt, s így többen el-elbóbiskoltak. Én nemigen tudtam aludni: vártam a belga-német határt. Ám mindez balgaság volt, mert errefelé a határokon nem szokás a várakozás. A határok jelképesek csupán. Autóbuszunk valóban csak átgurul egyik országból a másikba, nincs pecsételés és kérdeztetés.

Hogy az éjszaka leple alatt Aachennél egy másik országba léptünk, csupán abból sejtetem, hogy Belgiumban az autópályákat két oldalról és középről is sűrű neonsorral világítják meg. S láss csodát: szinte az egész országban tökéletes fényben úsztak a nemzetközi utak. Igaz, nem volt túl hosszú távolság a másik határig: Löwenen és Brüsszelen át Gent irányában már kora reggel elértük a francia átkelőt. Természetesen itt sem állt meg a buszunk. Különben minden sík és zöld errefelé; szinte érezni, hogy valahol közel van a tenger. Flandriában sok a legelő, hirtelen azt hihetné az ember, hogy a Hortobágyon jár. Sok a tanyaszerű település, ám ezek sokkal sűrűbben, és közelebb vannak egymáshoz.

Dunkerque kikötővárosa alatt érünk a másik nagy francia kikötőbe, Calaisba. Az Északi- és a Kelta-tengert, illetve az Atlanti-óceánt összekötő Lamanche-csatorna ugyanis itt, a Doveri-szorosnál a legkeskenyebb, körülbelül 42 kilométer. Sűrűn indulnak a hatalmas komphajók egyik partról a másikra. Autóbuszunk simán beszállásolta magát, szinte észre sem vettük, hogy már a hajón vagyunk. Útlelvizsgálat itt sincs. A fedélzeten fúj a szél, a látóhatárt köd és homály borította. Így nem igen élvezhettük a tengert. Ám félni sem kellett tőle. Simán átkeltünk hát a másik partra. De hiába kémleltük Dover fehér szikláit, hogy milyen csodálatosak, csak hazafelé volt szerencsénk megtapasztalni. Ekkor ragyogó fényben pompázott minden, akár a sziklák tetejére épült doveri erőd is.

Dover igazi kikötőváros, gazdag történelemmel, nagy személy- és teherforgalommal. A kikötő hosszan elnyúlik a tengerszoros partján, a híres alagút hat kilométer távolságra van innen. Dovert nem lehet összehasonlítani mondjuk a Balkán kikötőivel. Rend, fegyelem, tisztaság és virágok vannak itt mindenütt. Szélhámos, turistákat zsaroló tengerészekkel, matrózokkal itt nem találkoztam. Ahol a dolgok „normálisabb” kerékvágásban haladnak, ott úgy tűnik nincs keresni valójuk az élősködőknek. Ellenkezőjét igencsak megtapasztaltam az elmúlt nyáron Romániában és Bulgáriában.

Mielőtt Angliába belépne az ember kicsit „elbeszélgetnek” vele. Itt ugyanis már vannak vámtisztek, akiknek szigorúan be kell mutatni az úgynevezett „landing cardot”, azaz az előre kitöltött beutazási lapot. Megnézik, minden rendben van-e azzal aki a Kontinensről a

szigetországba lép. Mindenkiel személyesen váltanak néhány udvarias szót, feltéve, ha az illető tud angolul. De mindez nem tart sokáig, a vámépületben jó tucatszori vámtiszt végzi egyszerű munkáját.

Másnap, vasárnap délelőtt már Londonban voltunk. Szabadnap. A többmillió fővárost körülölelő zöld övezetben rengetegen sportoltak. Legtöbbjük futballozott, golfozott, lovagolt vagy futott. Elérve a lakott területet, először vöröstéglás típusházak, majd másféle típusú ikerházak következtek: amolyan kis villák, fehér ablakokkal, előreugró, hajlított homlokfallal, virágos kertekkel. Már nyílt a nárcisz és a tulipán, a fák is virágdíszükben pompáltak. London jellegzetes virágai a sárga nárciszok. Szinte mindenütt virít az évelő növény, amely elsőként hirdeti a tavaszt. Aztán váltásban olyan virágokat ültetnek, ami éppen nyílik. – Londonban tehát mindig virágoznak a kertek és a parkok.

A forgalmas és nagy közlekedési csomóponttól, a Baker Streetről metróval utaztam szálláshelyemre, Hinkler Roadra, illetve a hozzá legközelebbi metróállomásra, Kentonba. A metrózás nekünk, keletieknek nem éppen úri multság. Csaknem négy fontba került hazáig egy sima jegy, ami közel az otthoni kétszáz korona (– a szerző a Szlovák Köztársaság állampolgára – a szerk.), vagy nyolcszáz forint. Ám a heti vagy a napi bérlet sokkal kedvezményesebb, s vele reggeltől estig nagy területeket be lehet utazni. Londonban egyébként közel ötször annyi metróvonal van, mint Budapesten. A „tube” itt a föld alatt vagy a föld felszínén közlekedik, azért „Underground”-nak vagy „Upground”-nak nevezik. De sűrűn behálózzák a várost a British Rail, azaz a Brit Vasút vonalai is.

Mielőtt a vendégfogadó családról szólnék, egy számomra nem mindennapi eseményről: a Baker Streeten várakozva hangos éneklésre, később üvöltésbe váltó kiáltásra lettem figyelmes. Aztán óriási tömeg tódult a peronokhoz, már-már magával sodorva engem meg a rám bízott balassagyarmati hatodikos kisdiaákat is. Több tucat rendőr próbálta irányítani, kordában tartani a csaknem révületbe eső tömeget. Annyi lélekjelenlétem még volt, hogy megkérdezzem valakitől, mi is történt valójában. Úgy látszik, sportból rosszul vizsgáztam, hisz tudnom kellett volna, hogy aznap épp Liverpool csapata játszott Londonban, s a futballrajongók csaptak, hazautaztukban, ekkora lármát.

Szállásadóm egy fiatal házaspár volt: a férj elektrotechnikus, a feleség női szabó. Írországból költöztek át; a szülők vettek nekik a vöröstéglás iker családi házakban egy négyszobás emeletes lakást. Állítólag a jobb kereseti lehetőség miatt jöttek ide, és mert Írországból elég alacsony szintű az oktatás. Két gyermekük van; négyéves lányuk, a nagyobbik iskolai előkészítőbe jár, ugyanis ott már öt éves kortól kezdődik az oktatás. Sajnos, az ír nyelvet nem beszélik. Az írországi nagymama, aki akkor épp náluk tartózkodott, azonban még úgy-ahogy ismeri anyanyelvét, s ragaszkodik katolikus vallásához is. Máskülönben jól élnek, és igen keményen kell dolgozniuk. Ha munkarendjük miatt gyermekeiket nem tudják ellátni, a „babysitter” segít nekik. A lakás kényelmes, de nem különleges. A bútorzat egyszerű, nincsenek felesleges és hivalkodó dolgok. A ház előtt kiskert, mögötte néhány árnyas füves udvar, különféle bokrokkal szegélyezve. A gyermekek számára egy kis játszótér állítottak fel, de van hinta, gumimedence is számukra. A hátsó traktusban a férj hobbi-

ja, a póstagalamb-tenyészet helye. Zöldséget nem ültetnek, egyéb állatot nem tartanak. Az üzletekben ugyanis minden kapható, ami „szem-szájnak ingere”, csak pénz legyen hozzá. Egyébként itt vásárolni is tudni kell, mert az árak gyakran változnak, és többször találkoznunk kedvezményes kiárusítással vagy árleszállítással.

Az angol család különben kimértebb, távolságtartóbb, kevésbé bizalmaskodó, mint az Ipoly mentén. Nem érdeklődnek különösebben a messziről jött ember kilétéről, foglalkozásáról, családjáról vagy keresetéről. Igaz, magukról sem mondanak sokat. Egyébként kedvesek és segítőkészek. Az udvariasság erejéig szívesen váltanak szót közömbös témáról: az időjárásról, az utazásról meg arról, miként telik a nap. Rólunk nem sokat tudnak, de ha elmondunk valamit, tapintatosan meghallgatják. Az az érzésem, általában kevesebbet olvasnak, mint mi. A tévét viszont szeretik. Kora reggel hallgatják a híreket és az időjárásjelentést. Általában a „külföldet” sem ismerik jobban, mint mi.

Egy hét állt rendelkezésemre, hogy Londonnal ismerkedjem.

Első napi sétánkat balassagyarmati barátainkkal az Oxford körtéren kezdtük (Oxford Circus). A Regent Streeten át gyalog mentünk a Piccadilly térre. Az utca, a tér hajlatait követik a házsorok; homlokzataik lenyűgözőek. Fel- felbukkannak a jellegzetes londoni piros emeletes buszok, a „double decker”-ek és a jó öreg londoni taxik, a „cab”-ek.

A Piccadilly tere Érosszal, azaz a szárnyas-íjász szoborfigurával a londoni fiatalok kedvelt gyülekezőhelye. Itt a híres Cafe Royal, az irodalmi és művészeti élet jeles személyiségeinek törzshelye is. Bankokból, üzletekből természetesen sok akad errefelé. Az ezer színben pompázó reklámtáblák, a fények kavalkádja az esti órákban ragadja magával az idegent.

A Piccadillytól nincs messze London egyik legnevezetesebb központja, a Trafalgar tér. Itt áll a 145 láb magas emlékmű Nelson szobrával. A nemzeti hősként tisztelt admirális 1805-ben, a trafalgari tengeri ütközetben fényes győzelmet aratott a spanyol-francia flotta felett. A csata színhelyéről elnevezett hatalmas teret szökőkutak ékesítik, s a megszámlálhatatlanul sok szürke galamb. A helyszínen vásárolható búzával kínáltan többen is a vendéglátó karjára telepednek.

A teret egyik oldalról a National Gallery hatalmas épülete zárja le. A galéria gyűjteményét IV. György király alapozta meg, a világ klasszikus festményeinek mekkájaként is emlegetik. Itt a kiállítottak mellett a legtökéletesebb a terem klímája és megvilágítása. A hatalmas kiállítótermekben Rubens, Rembrandt műveinek legszebb darabjai; a flamand, holland és olasz reneszánsz mestereinek kiemelkedő alkotásai. Leírhatatlan érzésem, amikor művészetek iránt fogékonyan szembetaláltam magam Michelangelo Szentcsalád című festményével, Leonardo da Vinci Angyal hegedűvel című művével, vagy Raphael A keresztrefeszített Krisztus Máriával, a szentekkel és az angyalokkal című hatalmas képével. És igen szerencsésnek érezheti magát a messziről jött utas, amikor megállhat Cézanne Fürdőzőkje vagy Van Gogh Napraforgója, Monet Vízililiomja és Picasso Gyümölcstála, Tiziano Madonna a gyermekkel, Tintoretto Sárkányölő Szent György című képe előtt. A galéria megtekintése különben díjtalan volt azon a napon. S ami talán nem is meglepő: a különböző is-

kolák egyenruhás diákjai padlóra telepsznek egy-egy ismertebb festmény előtt, tanáruk pedig, vagy a múzeum művészettörténész-pedagógusa a helyszínen elemzi a képet, tart „rendhagyó órát” – esztétikai nevelés célzatával.

Innen végül a Whitehall nevű utcán megyünk a Parlament felé. Közben megtekintjük még a Horse Guards, azaz a lovastestőrség épületét. Óránként váltják egymást a kapuban álló lovas-őrök. Aztán szinte mozdulatlanul ülnek lovukon a forgalmas utca és a bejárat előtt: nekünk, turisták nagy öröme. Bárki megsimogathatja a szelíd, szigorúan fekete lovakat, fényképezkedhet velük, s közben gazdáik, az őrök, szemüket sem rebbentik. E lovasőrség mindenesetre a hagyománytisztelet és az angol konzervativizmus példája. Semmi kétség.

A közeli Downing Streeten van a miniszterelnök rezidenciája immár 250 éve. E helyről jól látszik Westminster többi épülete, az Apátság temploma és a Parlament. Az utóbbi helyén még Hódító Vilmos inváziója előtt, 1066-ban épült a királyi palota. A nagy londoni tűz után újra hozzáláttak az építkezéshez, s a mai gótikus palota a XVIII. század első felére készült el. Az épület 320 láb magas óratornya London egyik jellegzetessége. A Big Ben 1859 óta mutatja a pontos időt. Tizenhárom és fél tonnás nagyharangja negyedóránként szólaltatja meg zengő dallamát.

A hét második napján ellátogattam abba a nyelviskolába, ahol a balassagyarmati gyerekek naponta eltöltöttek egy-egy órát, hogy játékos formába, az új módszereket ízlelgetve tökéletesítsék angol tudásukat.

A Mayfair School of English az Oxford Streeten van. Innen az Új Oxford utcán és a Múzeum utcán át lehet eljutni a British Múzeumig, amely a világ múzeumainak legnagyobbja. No, nem az épület nagyságára gondolunk elsősorban, hanem arra a gazdag gyűjteményre, melyet a földrész valamennyi tájáról gyűjtöttek össze annak idején. Megtehették, hisz volt elég gyarmatuk évszázadokon át. Ha valaki tanulmányozni, illetve látni akarja a világ népeinek kultúráját, történelmét, s együtt szeretné látni a felbecsülhetetlen kincseket, ide kell eljönnie. Persze nem néhány órát, hanem legalább néhány hetet kellene itt eltöltenie annak, aki már egy kis alapműveltséggel is rendelkezik, s történelmi ismereteit szeretné kiegészíteni. Az épületben van a Brit Könyvtár (British Library) is, ahol többek közt az emberi kultúra nagy értékét, a könyvnyomtatás feltalálójának, Gutenbergnek legnevezetesebb alkotását, első nyomtatott könyvét őrzik.

A világon a maga nemében egyedülálló gyűjteményt kínál Londonban a Madame Tussaud's Panoptikum is. Itt együtt látni az emberiség nagyjainak: jeles személyiségeinek, politikusainak, művészeinek, történelmi alakjainak életnagyságú szobraikat. Aki nem tudja előre, miről is van szó, azt hihetné, valóban élnek, valahonnan a történelem süllyesztőiből vagy a túlvilágról jöttek elő azok, akiket a szobrok ábrázolnak. Persze jelen vannak az élő jeles és ismert személyiségek is. Hisz a gyűjtemény alapítójának örökösei több művészt foglalkoztatnak ma is, akik megmintázzák, viaszba öntik az arra kiszemelteket. Felkérésüket eddig még senki sem utasította vissza.

Jutott még egy kis idő a napból arra, hogy a Hyde Parkba belépünk. A legnagyobb londoni park ez a sok közül, mintegy 340 hektáron fekszik. A XVII. században már IV. Henrik

király is itt vadászott, hisz elsősorban a főurak kedvteléseit elégítették ki ezek a helyek. Ma saját rendőrsége és óriási faiskolája van a parknak. Londonban különben rengeteg a zöld övezet. Olyan gyeppekkel, amelyekre szabad rálépniük, s melyre nyugodtan letelepedhetnek. És sok a virág, a fa, a díszbokor, a tó s a különféle állat is. A rendre azonban mindenki ügyel, szabadideje eltöltésében viszont senki sem zavartatja magát. Nyugodtan kocognak, tornáznak, vagy éppen piknikeznek. Vasárnap délutánonként a Speaker Corner-nél (Beszélő Sarok) mindenki szabadon elmondhatja véleményét, kiélheti szónoki hajlamait. Csak a királynőt nem szabad szidnia.

A fővárosnak több mint nyolevan parkja van, közülük legnagyobbak a királyi parkok: a Hyde Parkon kívül például a Regent's Park, a Szent Jakab Park, a Kensington Kert stb.

A Buckingham Palota, melyet a harmadik napon tekintetem meg, a királyi család munkahelye. A királynő innen indul az ünnepi szertartásokra, a Parlament ülészakának megnyitására. Az épület északi szárnyában jelenleg az ő, illetve az edinburghi herceg magánlakosztályai vannak. Az épület előtt áll Viktória királynő hatalmas márvány szobra.

Többször utaltam már arra, hogy az angol konzervatív, hagyománytisztelő nép. Rendszeresen „eljárászik” például az őrségváltás hatalmas ceremóniáját a Palota előtt. Tizenegy órától közel másfél órán át tart a parádés rendezvény, melynek mindig több tízezer nézője van. A szemle után még volt erőm megtekinteni – elég magas belépődíj ellenében – a Királynő Galériáját, illetve ékszergyűjteményének egy részét. A Szent Jakab Parkon át innen smét Westminsterbe sétáltam, s megintcsak borsos áron juthattam be a Westminsteri Apátság épületrészeibe.

Az apátság helyén Hitvalló Edward már trónralépése után templomot építtetett. Később ez lett a mindenkori koronázások székhelye. Itt van az a koronázó szék is, melyet 1308 óta használnak. A templom egyben a királyok és királynők, valamint a nagy angol írók és költők temetkezési helye. Az első költőt, Chaucert 1400-ban temették ide. A megannyi síremlék, szarkofág közül csak I. Erzsébet királynőét és VII. Henrik királyét említjük. De felemelő érzés megállni és fejtegetni például Shakespeare, Byron, Dickens, Kipling és más világirodalmi jelesség előtt.

Hogy kulturális zárandokutamon „teljes búcsút” nyerjek, kultúrsumjamat még alaposabban oltsam, záróráig további kiállításokat futottam végig. A Természettudományi és Földtani Múzeum a tudományok igazi tárháza. Európa sok múzeumában jártam már, de ilyen rangos intézményt még nem láttam. Ez a muzeológia iskolája, s azt hiszem, az angolok ezen a téren ópár évtizeddel előttünk járnak. Olyan szinten tudják szemléltetni a tudományokat, érzékelteni a természetben végbemenő jelenségeket, hogy a magamfajta szemlélő csak a száját tátja. Ígyébként a szó valódi értelmében él ez a múzeum, mert itt vannak naponta az angol diákok zrei, akik az egyes részlegeken kipróbálhatnak, kézbe is vehetnek bizonyos kiállított tárgyakat.

A Viktória és Albert Múzeumban is elárasztja a látogatót a gyűjtemények gazdagsága s változatossága. Felbecsülhetetlen értékű művek, ékszerek, történelmi ruhák, kincsek, búrok, más művészeti tárgyak láthatók itt. Csak győzze a szemünk.

A következő nap délelőttjét Greenwichben töltöttem. Ez néhány kilométerre van London központjától. A Temzétől nem messze, az egyik magaslaton épült a híres csillagvizsgáló, a Royal Observatori, s innen számítják a kezdő délkört, azaz a nulladik pontot. A vándor itt fél lábával a keleti, másikkal a nyugati féltekére állhat. Az observatóriumban csillagászati múzeum működik, de csodálatos innen a környező panoráma is. Előttünk a királynő pazar rezidenciáinak egyike, a szép Temze-parttal. Európa „legnemesebb folyójának” is nevezik a Temzét, testén át már a XII. században köhíd épült. Különben a szebbnél szebb hidak sokasága szeli át a folyót. Én viszont most a meder alatt épített alagúton mentem a túlsó partjára. A hosszú, csőszerű alagútban itt-ott énekesekkel, guberáló londoniakkal is találkozhat az idegen. A folyó partján állították ki Anglia leggyorsabb teaszállító hajóját, a Cutty Sark nevű vitorlást, melyet múzeummá alakítottak.

A Tower of London (London Torony) igazi „turista attrakció”. Tulajdonképpen hatalmas erődpalota ez: nemzeti kincstár, a koronaékszerek otthona, de lőszerraktár, börtön, pénzverde is volt itt egykor. Első nagy tornyát, a Fehértornyot még Hódító Vilmos építtette magának a XI. században. Ma ebben a királyi hadsereg gazdag fegyvergyűjteményét állították ki. Mi magyarok, csak egyetlen, a mindenkori koronánkat láthatjuk, azt is nemrég kaptuk csak vissza nyugatról: az angolok valamennyi nagy királyuk, királynőjük csodálatos és értékes koronáját, kincseit fel tudják itt sorakoztatni. A Fehértorony része a Szent János-kápolna is, amely a korai normann építészet legépebb emléke. A Vérestorony a börtön szerepét töltötte be. A hagyományaikat tisztelő angolok itt a mai napig megrendezik még az alabárdos testőrség szertartását: a börtön felügyelője vörös köpenyben, Tudor-sapkában a fején, lámpással a kezében tart ilyenkor a torony felé. A testőrséget még a XIV. században alapították. A Tower területén egyébként a királynő testőrségének kiszolgált katonái, kackiás bajszú, egyenruhába öltözött öregurak kedvesen útbaigazítják a turistát, nyújtanak részletes felvilágosítást az erőd egy-egy helyéről.

Az imént látottak szomszédságában van a Tower Bridge, a több mint húsz londoni híd egyike. A főváros jellegzetessége ez is, a maga nemében egyedülálló a világon. Ezért, aki Londonban jár, nem mulaszthatja el megtekintését. 1894-ben épült neogótikus stílusban; emelőszerkezete már több mint egymilliószor „nyitotta” fel a hidat.

Az utolsó napon látottak közül először a Szent Pál Székesegyházat említem. A londoni nagy tűz után 35 évig épült a világ ötödik legnagyobb székesegyháza Sir Christopher Wren tervei szerint. Az angol történelem nagyjai közül több ismert személyiség temetkezési helye is egyben. Itt nyugszik Nelson, Wellington, Wilson elnök, a tudós Fleming, a nagy költő, Blake is.

Ez volt a színhelye Károly herceg és Diana házasságának is 1981-ben. A székesegyházat Gibbons csodálatos szobrai és James Thornhill Szent Pál életét ábrázoló nagyméretű freskói díszítik. Ezeket a 100 láb magasságban lévő Suttogó-kápolnából lehet igazán élvezni. A szentély magassága a kupolán lévő keresztig 111 méter, 85 méter magasságig, a kupola aranykarzatáig a turista is felmerészkedhet. Innen csodálatos látvány nyílik Londonra. Innen azt is láthatjuk, hogy a szemben lévő Tower panorámáját bizony mennyire el-

csúfítják az egyébként bámulatra méltó, de a képbe nem illő toronyházak. Máskülönben a kupola tetejére nyugodtan felmehet az is, akinek tériszonya van. Annyira biztonságos a kilátó, annyian vigyáznak és felügyelnek a látogatóra, hogy tényleg nem kell félnie.

Angliai utam ékessége, a látottak koronája Windsor volt. A Brit Monarchia legpompásabb jelképe ez, a királyi család leggyönyörűbb rezidenciája: pazar hely, ahol a test és a lélek nyugalmát, földi gazdagságát biztosító feltételek mind megvannak. Templom és kápolna, szebbnél-szebb lakosztályok, vízesés, parkok, nárciszokkal ékesített domboldalak, ritka növények, fák, bokrok. A Temze-parti várhegy már a XI. századtól szolgálja az uralkodókat. A London központjától mintegy 40 km-re fekvő helyen gyakran tartózkodik a királynő is: itt tölti többek közt karácsonyait és húsvétjait.

Mindazt, amit az ember egy hét alatt Londonban látott, sokáig tart elraktározni és kelőképpen feldolgozni. A mélyfúrás, az összefüggések keresése, a jelenlegi angol társadalom, a brit mentalitás és szokások jobb megértése csak azután következne: egy újabb és hosszabb út eredményeként. Ki tudja azonban, lesz-e még erre lehetőség egyáltalán az életben. Mert azt is el kell mondanunk a keserű bevezető után megintcsak fanyarul, hogy egy ilyen „kiruccanás” a magamfajta vándornak szerény számítások szerint is 40-50.000 forintjába kerül. S bizony ez körülbelül kéthavi igazgatótanári fizetés nálunk. Ilyen beosztásban ott úgy 4-5000 fontot keresnek, ami ugye testvérek közt is 200.000 korona (800.000 forint) havi fizetésnek felel meg. Ebből ők sokáig vígan élnek nálunk Szlovákiában vagy Magyarországon. De otthon sem panaszkodhatnak. Nekünk azonban meg kell fontolnunk, mire fordítjuk kevéske fontunkat angolhonban.

Bizony Közép-Kelet-Európa tarisznyás vándorai vagyunk csak mi nyugaton. De legalább már mehetünk! S azért azt el kell mondanom, semmivel sem vagyunk alábbvalóak, tájékozatlanabbak, tehetségtelenebbek vagy rátermetlenebbek az ottaniaknál. Csakhát valami mégis akadályozott abban, hogy eljuthassunk az ő szintjükre. Ennek okát kellene itthon megkeresnünk!



Gelencsér János rajza